

Advocaat-generaal Frits Posthumus:

‘Officier moet advocaat niet als vijand zien’

Foto: Ineke Oostveen

Frits Posthumus (links, in gesprek met Geertjan van Oosten en journalist Lex van Almelo): ‘De drempel naar herziening is nogal hoog; het is heel moeilijk om een novum te hebben, de Schiedammer parkmoord laat dat duidelijk zien’

Lex van Almelo, journalist

Zijn rapport over de dwalingen in de zaak van de Schiedammer parkmoord oogste veel lof en de aanbevelingen worden nu uitgewerkt in een verbeterprogramma. Persoonlijk heeft advocaat-generaal Frits Posthumus ‘geen principiële bezwaren’ tegen de aanwezigheid van de advocaat bij het politieverhoor of bij gesprekken tussen het OM en forensische experts. ‘De zaaksofficier moet zich verplaatsen in de advocaat en deze niet als vijand zien.’

‘Nee, ik was niet bang het eigen nest te bevuilden met een kritisch rapport. Wel vroeg ik mij af hoe er binnen het OM gereageerd zou worden na publicatie van het rapport. De reacties zijn tot nu toe positief en er wordt volop gewerkt aan de implementatie van de aanbevelingen. Ik had nooit gedacht dat het rapport zo’n impact zou hebben,’ zegt Frits Posthumus, in een gesprek dat half oktober plaatsvond met redactielid Geertjan van Oosten en ondergetekende journalist van het *Advocatenblad*.

De voormalig officier zware criminaliteit kreeg van het College van Procureurs-Generaal de opdracht een diagnose te stellen en voorstellen te doen voor het recept. ‘Het moest een objectief en eerlijk rapport worden. Ik kreeg de vrije hand en heb geen enkel moment het gevoel gehad dat ik niet kon schrijven wat ik wilde’, zegt Posthumus.

Hoewel het een open en kritisch rapport is, hoor je hier en daar toch het verwijt dat het OM de zaak zelf heeft onderzocht.

Het voordeel van een binnenstaander is dat men meer bereid is om mee te werken aan het onderzoek en beter luistert naar de aanbevelingen.

BIJ HET POLITIEVERHOOR

Wat vond u de meest in het oog springende fout in deze zaak?

De overtuiging dat B. de dader was, won het van de objectiviteit van het onderzoek. Overigens was het niet vreemd dat B. als verdachte is aangemerkt. Hij was in het park, had seksuele belangstelling voor kinderen en hij had een fiets die leek op een fiets die vlak bij de plaats

van het delict lag. De bekentenissen hebben B. de das om gedaan.

Geen wonder dat hij bekende onder de psychologische druk die de verhoorders uitoefenden. Waar leren zij dat?

Ik kan niet in zijn algemeenheid zeggen wat goede verhoormethodes zijn. Maar ik vind het wel een riskante aanpak als rechercheurs zeggen: ‘Laten wij er nu eens van uitgaan dat je het gedaan hebt...’ Rechercheurs moeten zich ervan bewust zijn dat sommige verdachten – of getuigen – daarin heel gemakkelijk meegaan. *Daarom pleit u er ook voor audiovisuele opnamen te maken van verhoren.*

Ja. Mijn idee is om alle verdachtenverhoren – en soms ook getuigenverhoren – op te nemen in zaken die heel gevoelig liggen, zoals kindermoord, zaken met een groot afbreukrisico voor het OM, labiele verdachten...

Drugszaken niet?

Dat weet ik niet. Het moet wel praktisch blijven. Je kunt niet eisen dat alles wordt opgenomen. En je zit ook met de vraag of de bekentenis bijvoorbeeld geldig is als de politie onverwacht een verdachte spreekt. In mijn rapport verwijs

MATTHIJS KAAKS

Het merk laden

ik naar de richtlijn van het OM, die hierover in de maak is. Overigens wil ik wel een nuance aanbrengen: in de huidige situatie worden verklaringen voorgelegd of voorgelezen aan de verdachte en door hem ondertekend. De politie schrijft niet zomaar wat op.

Zou de politie niet ook een zelfonderzoek moeten instellen?

Toen ik met mijn evaluatieonderzoek begon, liep er in Rotterdam al een interne evaluatie, het Salvador-onderzoek. Ik heb gebruikgemaakt van hun werk.

De deken van de Nederlandse Orde van Advocaten, Els Unger, heeft in haar jaarrede gepleit voor de aanwezigheid van de advocaat bij het politieverhoor. Heeft u daar principieel bezwaar tegen?

Ik persoonlijk niet. Maar het roept allerlei vragen op: moet de advocaat in dezelfde ruimte? Moet hij achter glas? Mag hij meepraten? Mag het alleen bij bepaalde zaken? Moet gewacht worden met het verhoor totdat de advocaat er is? De kosten? Misschien ligt hier een taak voor de RC.

Je zou de bekentenis ook als bewijsmiddel kunnen schrappen, zoals rechtspsycholoog Peter van Koppen voorstelt.

Nee, die heb je nodig om te weten waarom de verdachte het heeft gedaan en wat er precies is gebeurd. In de meeste zaken heb je trouwens geen reden om te twijfelen aan de betrouwbaarheid van de bekentenis.

ADVOCaat VAN DE DUIVEL

In uw rapport schrijft u dat het OM en de politie tegenspraak moeten organiseren. Hoe? Moet iemand opzettelijk advocaat van de duivel spelen?

Bij de politie zou bijvoorbeeld de analist die rol kunnen spelen. Of je kunt een koppel pro en een koppel contra het bewijs vormen. De leidinggevende moet ervoor zorgen dat die contra-rol tot zijn recht komt.

Wat kan het OM doen om de sturende rol van de zaaksofficier te verbeteren?

Je moet helder voor ogen hebben wat het leiden van een onderzoek inhoudt, waar je je als officier juist wel/niet mee moet bemoeien en daarbij handelen volgens de beroepsethiek. Je moet voorkomen dat je een opspoorder met de opspoorders wordt en je moet je verplaatsen in de rechter en de advocaat. Zie de advocaat niet als je vijand.

Zou de advocaat er niet bij moeten zijn als de officier twijfels over DNA-bewijs gaat bespreken met NFI-deskundigen?

Als dat van tevoren duidelijk is, zou dat best een optie kunnen zijn, ja. Ik vind dat je als officier de plicht hebt om het dossier zo samen te stellen dat je de rechter en de advocaat in staat stelt hun werk te doen. In het requisitoir mag de officier best zijn beeld van de zaak geven, maar het dossier moet evenwichtig zijn. Belangrijke dingen mogen daarin niet ontbreken.

Bent u ervoor dat de advocaat alle relevante stukken mag opvragen, een soort disclosure-achtige procedure?

Het is beter als interne journaals worden uitgezonderd. Daar staan vaak gevoelige gegevens in die voor de verdediging niet relevant zijn, zoals telefoonnummers en namen. Ook staat er soms informatie over bepaalde aspecten van een opsporingstechniek in. Als deze journaals kunnen worden opgevraagd, loop je het risico dat je twee versies krijgt: de interne en externe.

‘Ik wil graag je commentaar’, zei Marc Blom van Nauta, ‘maar onder embargo. De campagne is nog strikt geheim.’

Hij had al een tijdje niet gebeld en ik had uit de krant moeten vernemen dat Nauta bezig was met de positionering van het merk NAUTA en daar een reclamebureau voor in de arm had genomen, die het ‘merk’ zou ‘gaan laden’.

‘Natuurlijk’, zei ik. ‘Laat maar horen’. Ik was vooral benieuwd wat het reclamebureau er van gebrouwen had. Het was geen gemakkelijke opdracht om Nauta Dutilh te voorzien van een nieuw imago. Ik moest onmiddellijk aan Stibbe denken dat een paar jaar geleden zeven lettergrepen over boord zette en aankondigde *pro bono* werk te gaan doen (waarom horen we daar nooit meer wat over?). Ook de andere grote kantoren worstelen om boven de rest uit te komen.

Als ze allemaal rondbazuinen dat ze *available around the clock* te zijn en *state-of-the-art services* leveren, schiet het niet erg op. En daar komt nog bij dat de kantoren door de onderlinge roulatie van medewerkers en partners aan – onvrijwillige – kruisbestuiving doen.

Werkelijk onderscheidend is er niemand, ondanks alle marketingmanagers die zijn aangetrokken.

‘Het concept is in twee lettergrepen samen te vatten’, zei Marc Blom. Hij haalde diep adem en zei met diepe en nasale stem:

‘Nau Tá!’

‘Dat klinkt Chinees’, zei ik.

‘Precies. We laten Dutilh vallen. En we moeten de klemtoon verleggen, zeiden de creatieven, we gaan ons meer op de Chinese markt richten. Dat doet nog bijna niemand.’

‘Is dat alles?’ Vroeg ik een beetje teleurgesteld.

‘Je zou het eigenlijk moeten zien. De *visuals* zijn veelzeggend. Een foto van de Chinese muur. De zwarte Nauta stip wordt een spleetje en er komen verschillende pay-offs zoals:

Nau Tá: If you need Chinese Walls.’

Ik liet dat even op in werken. ‘Wat is daarvan nou de boodschap?’

‘Het is toch een aardige woordspeling? Maar dat is natuurlijk niet het enige. We kondigen aan dat Nau Tá een kantoor opent in Beijing. Als eerste onafhankelijke Nederlandse advocatenkantoor.’

Ik wierp tegen dat er toch wat meer moest gebeuren om werkelijk onderscheidend vermogen te verkrijgen. Iets dat de markt aange-naam verrast.

‘Zoals?’

‘Begin een sectie asielrecht. Sinds de brand op Schiphol staat dat in de volle belangstelling en het is een verdrukt specialisme. Er is geen enkel groot kantoor dat die knowhow in huis heeft.’

‘Je denkt toch niet’. Klonk het spetterend.

‘Zie het als een stukje engagement, met name Amerikaanse cliënten zien dat graag bij hun *corporate lawyer*. Als ze die zaken ook doen dan moeten het wel *good guys* zijn.’

‘Hm’ zei Marc, ‘misschien nog niet zo gek. En het klinkt wel geinig: *Nauta Dutilh doet ook asiel.*’

Door de stroomlijning van het hoger beroep zullen correctiemogelijkheden verdwijnen. Werkt dat geen fouten in de hand?

Ik vind de stroomlijning van het hoger beroep voor een deel wel terecht. Als de advocaat bijvoorbeeld allerlei getuigen bewaart voor het hoger beroep is het goed dat dat wordt tegengegaan, want dat hoort in de eerste aanleg thuis. En in zijn algemeenheid kun je zeggen dat de appèlrechters er zeer wel van doordrongen zijn dat zij de laatste feitelijke instantie zijn.

REVISIECOMMISSIE

De Commissie-Posthumus moet een structureel karakter krijgen. Is het wel verstandig die commissie onder te brengen bij het OM?

De Commissie-Posthumus was eigenlijk geen commissie. Ik werd bijgestaan door een wetenschapper, een oud-commissaris van politie en een politieteam. Op dit moment wordt nog nagedacht over de opdracht die zo'n commis-

sie zou moeten krijgen. Wat voor soort zaken? Wie kunnen die aanhangig maken? Moeten de zaken afgedaan zijn? Hoe voorkom je een overlapping met bestaande procedures? Hoe voorkom je dat er een extra laag ontstaat? Als je de grenzen te eng trekt, vallen sommige zaken ten onrechte buiten de boot. Doe je het te ruim dan wordt de commissie overspoeld. Mij lijkt het interessant om met zo'n commissie verder te gaan. In de praktijk is de drempel naar herziening nogal hoog; het is heel moeilijk om een novum te hebben. De Schiedammer parkmoord laat dat duidelijk zien.

Zou het niet beter zijn als die commissie volledig onafhankelijk wordt?

Dat weet ik niet. Als het gaat om het doen van revisieverzoeken zou ik het niet gek vinden als het OM dat doet. Deelname van wetenschappers of oud-advocaten is natuurlijk mogelijk. Maar wat is er nu eigenlijk op tegen als het binnen het Openbaar Ministerie zou gebeuren?

Gezien de kritiek op het OM lijkt dat geen handige move.

Het gaat om de resultaten van de onderzoeken, niet om wie onderzoekt.

Zou er niet een revisiecommissie moeten komen van Britse snit?

Ik weet niet hoe die commissie werkt en vind het daarom moeilijk er iets over te zeggen. Maar ik vind wel dat het OM heel goed in staat is kritisch naar zichzelf te kijken en naar het functioneren van collega's. Ik denk dat er op korte termijn meer duidelijkheid ontstaat over de plannen. Rond de behandeling van de justitiebegroting in de Tweede Kamer in november zullen de contouren van het verbeterprogramma wel zichtbaar zijn.

Of advocaten en rechters door het rapport kritischer zijn geworden, weet ik niet uit eigen ervaring. Sinds de verschijning van het rapport ben ik niet zo vaak in de rechtszaal geweest.

Per 15 oktober Rv vergaand aangepast

Robert Hendrikse, advocaat¹

Op 15 oktober jl. is de Aanpassingswet Burgerlijk Procesrecht² in werking getreden (*Staatsblad* 2005, 484). Deze wet, eerder ook wel aangeduid als de 'Veegwet', beoogt verbeteringen aan te brengen in het op 1 januari 2002 in werking getreden herziene burgerlijk procesrecht, en gaat verder dan het verhelpen van wetstechnische onvolkomenheden.³ Van de vele wijzigingen springen de volgende het meest in het oog:

- aanpassing van de art. 6 en 8 Rv aan de EEX-verordening en codificatie van de door de HR in NJ 2003/113 gegeven regel dat betekening op de voet van art. 63 Rv binnen veertien dagen moet worden gevolgd door verzending aan een ontvangende instantie;
- ambtshalve toets relatieve bevoegdheid in kantonzaken (art. 110 lid 1 Rv);
- aan art. 343 Rv wordt een tweede volzin toegevoegd waardoor verduidelijkt wordt dat het niet nodig is om in een appèldagvaarding de in art. 139 Rv genoemde rechtsgevolgen, verbonden aan het niet-

verschijnen door geïntimeerde, te vermelden. Ook wordt buiten twijfel gesteld dat de substantiëringsplicht en de bewijsaandraagplicht niet gelden voor de dagvaarding in hoger beroep;

- hoger beroep, ingesteld tegen een tussenvonnis waartegen ingevolge art. 337 lid 2 Rv geen hoger beroep openstaat voordat het eindvonnis is geweest, heeft geen schorsende werking (art. 350 lid 2 Rv);
- een nieuw lid 4 van art. 700 Rv verplicht tot oproeping van financiële en overheidsinstellingen als bedoeld in art. 212a, onder a, van de Faillissementswet indien wordt verzocht om op tegoeden van dergelijke instellingen conservatoir beslag te leggen.

Voor de dagelijkse praktijk is het van belang te weten dat in de tweede druk (2005) van *Tekst & Commentaar Burgerlijke Rechtsvordering* met de (bij het ter perse gaan nog voorgenomen) wijzigingen uit de Aanpassingswet BPR rekening is gehouden. In het voorwoord wordt dit toegelicht. Indien de Aanpassingswet meer dan een corrigerende wijziging op een artikel meebrengt, wordt de nieuwe versie van het

artikel respectievelijk het gewijzigde artikel lid cursief weergegeven. Bespreking van de wijziging vindt plaats onder de aantekening 'komend recht'. Indien de Aanpassingswet alleen maar een correctie op een artikel impliceert, wordt deze wijziging enkel onder het kopje 'komend recht' besproken.

Van belang is nog dat in art. XIII Aanpassingswet voor dezelfde overgangsrechtelijke aanpak is gekozen als bij het per 1 januari 2002 ingevoerde Rv. Kort weergegeven komt dat neer op onmiddellijke werking in een nieuwe instantie en eerbiedigende werking voor de lopende instantie. Bij hoger beroep wordt volgens het nieuwe recht geprocedeerd.

NOTEN

- 1 Advocaat bij Van Doorne te Amsterdam.
- 2 Wet van 8 september 2005 tot aanpassing van enkele onderdelen van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en enige andere wetten in verband met het nieuwe procesrecht.
- 3 Het wetsvoorstel Aanpassingswet BPR werd al op 1 mei 2003 bij de Tweede Kamer ingediend (Kamerstukken 28 863). Kort daarna heeft Willem Heemskerk in het *Advocatenblad* de belangrijkste aanpassingen besproken (*Advocatenblad* 2003-11, p. 484 en 485). In het tijdschrift *JBPR* van 26 juni 2003 staat H.W. Wiersma uitgebreider stil bij de op dat moment nog voorgenomen aanpassingen (*JBPR* 26-06-2003, afl. 3, p. 240-253).